

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

iugium sine commixtione sexuum. Hoc sic secundum superficiem verborum quis acceperit, inducitur in errorem tantum, ut dicat sine carnali copula non posse contrahi matrimonium: & inter Mariam & Ioseph non fuisse coniugium, vel non fuisse perfectum: quod nefas est sentire. Tanto sanctius fuit atque perfectius, quanto à carnali opere immunius. Sed superius posita ea ratione dicta intelligendum est, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium, cum qua non est permixtio sexuum, sed non pertinet ad matrimonium, quod expressam & plenam tenet figuram coniunctionis Christi & Ecclesiae. Figuratur enim illam unionem Christi & Ecclesiae, quae est in charitate sed non illam quae est in naturae conformitate. Est ergo & in illo matrimonio typus coniunctionis Christi & Ecclesiae: sed illius tantum, quia Ecclesia Christo charitate vnitur: non illius, quae per susceptionem carnis, capitimembra vnuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium: quia ut ait Aug. In nuptiis plus valet sanctitas sacramenti, quam fecunditas vètris. Est etiam coniugium signum spiritualis coniunctionis & dilectionis animorum, quae inter se coniuges vniri debent. Vnde Apost. ait, Viri, diligite vxores vestras, ut corpora vestra,

QVAE SVNT CONSIDERANDA IN CONIVGIO.

DISTINCT. XXVII.

Post hæc aduertendum est, quid sit coniugium, & quae sit efficiens causa coniugij, & causa propter quam contrahi debeat, & quae sit bona coniugij, & quomodo per ea excusetur coitus carnalis, quae sint legitimæ personæ ad matrimonium. Sunt & alia plura in matrimonio consideranda, quae sub compendio perstringemus.

Quid sit coniugium.

Sunt ergo nuptiæ vel matrimonium viri, mulierisque coniunctio maritalis, inter legitimas perso-

Ephes. 5. 2.

*Aug. in libr.
de bono con-
iugali, c. 18.
in to. 6.
Ephes. 5. c.*

has indiuiduam vitæ consuetudinē retinens Ad
indiuiduam consuetudinē vitæ pertinet, q̄ absq̄
consensu alterius neuter continentiam profiteri
potest, vel oratione vacare: & quod inter eos dum
viuunt vinculum coniugale permanet, vt alij se
copulare non liceat: & vt inuicē alter alteri exhi-
beat, q̄ quisq; sibi: hac autē descriptione legitimo-
rum & fidelium tantum matrimoniū includitur.

De consensu qui efficit coniugium. C

Efficiens autem causa matrimonii est consen-
sus, non quælibet, sed per verba expressus, nec de
futuro, sed de præsentī. Si enim cōsentiunt in fu-
turum, dicentes. Accipiam te in virum, & ego te in
vxorem: non est iste consensus efficax matrimo-
nij. Item si consentiant mente, & non exprimant
verbis vel aliis certis signis: nec talis consensus ef-
ficat matrimonium. Si autem verbis explicant,
quod tamen in corde non volunt, si non sit co-
actio ibi vel dolus, obligatio illa verborum, quibus
consentiunt dicentes. Accipio te in virum, & ego
te in vxorem, matrimonium facit.

*Auctoritatibus probat, quod solus consensus facit ma-
trimonium.* D

Quod autem consensus matrimonium faciat,
subditis probatur testimoniis. Ait enim Isidorus,
Consensus facit matrimonium. Item Nicol. Papa,
Sufficiat solus secundum leges eorum consensus,
de quorum conianctionibus agitur: qui solus si
forte in nuptiis defuerit, cætera etiam cum ipso
coitu celebrata frustrantur. Item Ioan. Chryso-
stomus. Matrimonium quidē non facit coitus, sed volun-
tas: & ideo non soluit illud separatio corporis. I-
tem Ambr. Non defloratio virginitatis facit con-
iugium, sed pactio cōiugalī. Ex his apparet, quod
consensus, id est, pactio coniugalī, matrimonium
facit: & ex tunc coniugium est, etiamsi non præ-
cessit vel secuta est copula carnalis.

Quan-

*Isidor. cap. 7.
lib. 9. etym.
in princ.*

*Isid. c. 7. libi
9 etymol.*

*Hic 1. hino
maro. remēfo
Archiepisc.*

*Chryf. ho 32
ad illud qui-
cunq; dimo-*

*serit vxo-
rem, cap. 199*

Matt. 10, 20

Quando incipiat esse coniugium.

*Amb lib de
institu. vir-
gins, cap. 6.
tom. 1.*

*In lib. etym.
9. cap. 7.*

*In lib. 1. de
Nuptiis &
concupisc.
c. 11. in to. 7.*

*Matth. 12. d
Luca 2 g*

Quod enim ab ipsa dispensatione, in qua pactio
coniugalis exprimitur, coniuges sunt, sanctorum
testimonia probant. Ait n. Ambr. Cum initiatur
coniugium, coniugii nomē asciscitur, cum cō un-
gitur viro, cōiugium est, non viri admixtione co-
gnoscitur. Idē līd. Coniuges verius appellantur
à prima desponsationis fide, quamuis adhuc inter
eos ignoretur cōiugalis concubitus. Itē Aug. Con-
iunx vocatur ex prima desponsationis fide, quam
concubitu non cognouerat, nec fuerat agnitus.
Nec peierat, nec mēdax manserat cōiugis appella-
tio, vbi non fuerat, nec futura erat carnis illā cō-
mixtio. Propter quod fidele coniugium ambo pa-
rētes Christi vocare meruerunt, nō solum illa ma-
ter, sed etiā ille pater eius, sicut coniunx matris e-
ius: vtrunq; tamen mēte, non carne. Ex his euidē-
ter insinuat, quod ex tempore, quo intercedit
consensus voluntarius ac maritalis, qui solus con-
iugium fecit. veri coniuges sunt sponsus & sponsa.
*Secundum quosdam non est coniugium ante carnalem copu-
lam, sed sponsi & sponsa sunt.*

Quidam tamen asserunt, verum coniugium non
cōtrahi ante traductionem & carnalem copulam:
nec vero coniuges esse aliquos, antequam inter-
cedat commixtio sexus: sed à prima fide despon-
sationis vir sponsus, & mulier sponsa est, non con-
iunx. Sponso autem & sponsas coniuges frequen-
ter appellari dicunt, non quia sint, sed quia futuri
sunt: cuius rei sponsonem inuicem fecerunt: Et
secundum hoc verba p̄missarum auctoritatum
intelligenda fore tradunt?

Qua ratione nituntur.

Quod vero inter sponsam & coniugem pluri-
mum inter sit, ex eo astruunt: quia licet spōs ante
carnalem copulam: inconsulto vel nolēte sponso
monasterium eligere: quo facto, spōso etiam licet
aliam

aliam ducere? Coniugatus vero vel cōiugata, nec continētiam nisi cōmuni consensu seruare valet, nec monasterium petere, nisi vterq; continētiam pariter p̄fiteatur. Quod vero liceat sponsæ monasterium eligere, auctoritatibus sanctorum probatur. Ait n. Euseb. Pap. Desponsatam puellam nō licet parentib. alii viro tradere: tamē licet sibi monasterium eligere. Itē Greg. Decreta legalia desponsatam, si conuerti voluerit, nullo penitus censue-
runt damno multari. Refert etiam Hieron. quod Macharius inter Christi heremitas p̄cipuus, celebrato nuptiali cōiuiuo cum vespere thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens transmarina petiit, & heremi solitudinem sibi elegit. B. etiam Alexius similiter ex nuptiis diuina gratia vocatus, sponsam deseruit, & nudus Christo famulari cœpit. His auctoritatibus & exemplis liquet, licere sponsis sine consensu suarum sponsarum, & e conuerso, continentiam profiteri.

Quod coniugatus vel coniugata nequeant continentiam profiteri sine alterius consensu.

Hoc a. coniugatis nullatenus licet. Non n. potest vir melioris vitæ propositum sumere sine vxoris consensu, & e cōuerso. Vnde Greg. scribēs Theotiz patritæ. Sunt qui dicunt religionis gratia, cōiugia debere solui. Verum sciendum est, quia etsi hoc lex humana cōcessit, tamē lex diuina p̄hibuit. Si vero vtriusq; cōueniat continentē vitam ducere, hoc quis audeat accusare? Sic n. multos sanctorū nouimus cum suis coniugib. & prius continentem vitam duxisse, & post ad sanctæ Ecclesiæ regiminā migrasse. Si vero continētiam, quam vir appetit, mulier non sequitur, aut quā vxor appetit, vir recusat, cōiugium diuidi nō potest: quia scriptū est. Mulier potest atē suæ carnis non habet, sed vir. Similiter & vir potest atē suæ carnis non habet, sed mulier. Idē, Agathosa, latrix p̄sentium, quæ ita est

*Greg. epist.
20. lib. 6. ad
Fortunatum
Episcop. &
Hiero. c. 84.
In vita Ma-
charii de
vita patrū.*

*Greg. epist.
39. lib. 9.
Matth. 5. &
c. 19. b*

1. Cor. 7. 6

Greg. epist.
44. lib. 9. in
princo

Matth. 5. 0
6. 19. b

27. q. 2. cap.
Si quis.
Ex Synodo
Eugenij. 1.

Aug. lib. 1.
De adulteri-
us coniugij
Nicol. I.

est virum suum contra voluntatē suam in monasterium esse conuersum. Quapropter experientia tua precipimus, vt diligētī inquisitione discutias, ne fortē eius voluntate conuersus sit, vel ipsa mutare se pmiserit. Et si hoc repereris, & illū in monasterio permanere prouideas, & hanc tunc promisit mutare vitā compellas. Si vero nihil horum est, ne quondā fornicationis crimē, propter q̄ licet vxorē dimittere, prædictam mulierē commisisse cognoueris: nec illius cōuersio vxoris relicte in seculo fieri possit perditionis occasio, volumus vt maritum suū illi, etiā si iam tōsuratus est, reddere debeas, omni excusatione cessante. Quia nisi fornicationis causa virum vxorē dimittere, nulla ratio concedit. Postquā n̄. copulatione coniugij viri & mulieris vnum corp⁹ efficitur, non pōt ex parte conuerti, & ex parte manere in seculo. Itē ex 8. Synodo, Si quis cōiugatus conuerti ad monasterium velit, non est recipiendus, nisi prius à cōiuge castimoniam profiteri fuerit absolutus. Tales ergo tunc sine culpa sequuntur Christū relicto seculo, si habēt ex pari voluntate castitatis consensum. Itē, si vir & vxor diuertere pro sola religione inter se cōfenserint vita, nullatenus sine consensu Episcopi fiat: vt ab eo singulariter prouiso constituantur loco. Nam vxore nolēte, vel altero illorum, etiam tali re matrimonium non soluitur. Itē Aug. Si abstinēs sine vxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam: & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ. Item Nicol. Papa, Scripsit nobis Thabergerina, regia se velle dignitate vel copula exui, & sola vita priuata esse contētam desiderare. Cui scripsimus, non hoc aliter fieri posse nisi eandem vitam vir eius Lotharius elegerit. Ex his patet, q̄ coniugati sine communi consensu monasterium eligere, continētiā profiteri, vel habitū religionis sumere non valent: & si fecerint, reuocari debent.

bent. Sponsi vero possunt sine communi consensu monasterium eligere. Vnde videtur inter sponsum & sponsam coniugium non esse. Ideoq; asserunt à prima fide desponsationis coniuges appellari, non re presentium, sed spe futurorū: quia ex fide, quā ex desponsatione sibi inuicem debent, postea efficiuntur coniuges, præmissas autem auctoritates, quib; asseritur, quod consensus matrimonium facit ita intelligi volunt, vt consensus vel pactio coniugalis non ante coitum faciat matrimonium, sed in coitu. Sicut n. defloratio virginitatis non facit matrimonium, nisi præcedat pactio coniugalis: ita nec pactio coniugalis, antequam absit copula carnalis. Ex pactioe ergo coniugali sponsi & sponsæ fiunt autē coitum: in coitu vero sic efficiuntur coniuges. Facit enim pactio coniugalis, vt quæ prius erat sponsa in coitu fiat coniunx.

Responsio ad prædicta cum determinatione superiorum. I

Hic a. ita respondemus. Fit aliquando desponsatio, vbi est cōpromissio viri & mulieris de cōtrahēdo matrimonio: non est a. ibi consensus de presentī. Est & desponsatio habēs consensus de presentī, i. pactioem coniugalē, quæ sola facit coniugium. In illa ergo desponsatione, vbi est pollicitatio contrahendi matrimonium, sponsi tantum & sponsæ fiunt, non coniuges: & talib; sponsis licet sine cōmuni consensu continentiam profiteri, & monasterium eligere. In ea vero desponsatione, vbi est consensus de presentī, cōiugium contrahitur: & ab illius desponsationis prima fide veri coniuges appellantur. Secundū hanc distinctionem desponsationis, desponsis variè loquuntur Dd.

Quomodo accipiatur sponsa in subditis capitulis. II

Aliquando enim sponsas vocant, quæ talem habuerunt desponsationē, vbi fuit pactio coniugalis de presentī, & illæ veræ cōiuges sunt. Vnde Greg. Si quis vxorē desponsauerit vel subarrauerit, quāquam

quam

27. q. 1. c. Si
quis uxore.
Vbi supra c.
si quis de-
sponsauerit.
Ibid. c. Qui
desponsata.
Deut. 22.

Matth. 1. p
Deut. 12. f

quam postmodum preueniente die mortis eius ne-
quiuerit eam ducere in vxore, tamen nulli de co-
sanguinitate eius licet accipere eam in coniugio: &
si inuentum fuerit factum, separetur omnino. Item
Iulius Papa. Si quis desponsauerit vxore vel subar-
rauerit, & vel preueniente die mortis, vel irruentibus
quibusdam causis eam non cognouerit: nec frater
eius, nec ullus de consanguinitate eius eandem sibi
tollat in vxore vilo vnquam tempore. Item Greg.
Qui desponsatam proximi sui puellam acceperit in
coniugium, anathema sit ipse, & omnes consentien-
tes ei: quia secundum legem Dei mori decernitur.
Nam diuina legis mos est sponsas appellare coniu-
ges: vt in Euang. Accipe Mariam coniugem tuam.
Et in Deut. Si quis alteri sponfam in agro vel quo-
libet loco oppresserit, vel adduxerit in domum
suam, moriatur, quia vxore proximi sui violauit:
non quae iam vxor erat, sed quae a parentibus vxor
fieri debebat. Ex his colligitur, quod sponsae quaedam
coniuges sunt ante commixtionem sexuum. Sed
forte illud mouet, quod in fine capituli dicitur.
Non quae iam vxor erat, sed quae vxor fieri debe-
bat. Quod non ita intelligi debet quasi vxor vere
non fuerit, ex quo pactio conjugalis intercessit:
sed quia nondum traducta fuerat, nec res vxoria
intercesserat, scilicet concubitus conjugalis.

Quod aliter accipitur in his aliis capitulis sponsa.

Ex con. Tri-
buren. 6. 43.

Haec etiam sponsa est, quae sic viro desponsata est,
vt non intercesserit consensus de praesenti, sed spon-
sio futuri. Secundum quem modum illud decretum
intelligitur. Si quis sponfam filii oppresserit, & post
filius eius eam duxerit, pater postea non habeat vxor-
em, nec mulier virum: filius qui patris facinus igno-
rauit, aliam ducat. Si coniunx illa fuisset (quod vtiq;
foret, si in sponsalibus pactio conjugalis intercessis-
set) non permitteretur sponso aliam ducere. Moechis
autem poena non nubendi ex rigore infligitur, vt
alii

*Ex eodem
con. tribur.
cap. 41.*

terreantur. Idem ex eod. Quidam desponsavit
uxorē & dotavit: & cum ea coire nō potuit, quam
clanculo frater eius corrupit, & grauidā reddidit;
decretum est, vt quamuis nupta non potuerit esse
legitimo viro, desponsatam tamē fratri frater ha-
bere non possit: sed mœchus & mœcha fornicationis
quidem vindictam sustineant, licita vero
eis coniugia non negentur. De illa desponsatione
hoc intelligi debet, vbi non fuit consensus coniu-
galis de præsenti: alioquin non liceret eis alia for-
tiori coniugia. Secundum hoc etiam illud intelligi
debet. Statutum est, à sacro conuentu, vt si quis
sponsam alterius rapuerit, publica pœnitentia
mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Et si ipsa ei-
dem crimini consentiens non fuerit, licentia nu-
bendi alteri non negetur. Apparet hanc fuisse de-
sponsatam sine pactioe coniugali de præsenti, &
ideo non fuisse coniugem: cui viuenti sponso, al-
teri nubendi licentia non negatur. Sunt enim quæ-
dam nuptialia pacta de futuro, ex quibus sponsi
& sponsæ vocantur, nec exinde coniuges sunt, &
est pactio quædam coniugalis de præsenti, quæ
sponsum & sponsam etiam coniuges facit. Et v-
traque pactio desponsatio vel sponsalia interdum
dicuntur: propriè tamen sponsalia dicuntur, quæ-
dam solennia pacta nuptialia.

*Ex Conc.
Toletano
vbi sup. c.
Statutum.*

Quare non statim tradantur sponse. M

De nuptialibus pactis, vbi est tantum sponsio
futura ait Aug. Institutum est, vt iam pactæ spon-
sæ non statim tradantur, ne vilem habeat maritus
datam, quam suspirauit sponsus dilatam.

*Aug c. 3 l. 8.
confessio-
num, to. 1.*

Quæ sponsa sit vidua mortuo sponso, & quæ non. N

Et est sciendum, quod illa sponsa, quæ tantum in
futuro est pacta, mortuo sponso non remanet vi-
dua: quia nō fuerat vi- vide si quis eā duxerit,
ad sacros ordines con- nō prohibetur quia
non duxit vidua. Vi- maritus non licet

*27. q. 2. cap.
Quod autē:*

bigamus, sacerdos fieri prohibetur. Ex tali autem copula nullus arceatur à sacris ordinibus.

Qui alterius sponsam eo mortuo ducit, ad sacros ordines accedere potest.

Pelag. Marcello Episc. Atoniensi. dist. 34. ca. 1.

Hic non tenetur.

Secundum hoc intelligendum est, quod ait Pelag. Pap. de illo, qui mortuo sponso eius sponsam ducit in vxorē. Nihil est, inquit, quantum ad hunc articulum attinet, quod ei obuiet de canonicis institutis, quin ad sacros ordines promoueri valeat. Si vero talis sponsa fuisset, inter quā & sponsum eius cōsensus de præsenti intercessisset, eo mortuo vtriusque remansisset: cui copulatus in cōiugio, vterque ad sacros ordines nō accederet, cum viduā duxerit. Nō est ergo ambigēdum, quin solus de præsenti cōsensus coniugiū efficiat, & exinde veri cōiuges appellentur. Ideo post talem cōsensum, si quis alius se copulauerit, etiamsi carnis commixtio illic sequatur, ad priorem copulam reuocandus est.

SI CONSENSVS DE FUTURO CVM IURAMENTO FACIAT CONIUGIUM.

DISTINCT. XXVIII.

Hic quæri debet. Vtrum cōsensus de futuro addito etiam iuramento, coniugium efficiat, vt si quis promittat, vel etiam iuret alicui se vltimo ad tēpus placitum illam ducturum, & illa promittat vel iuret se illi nupturam: nunquid talis sponso eos coniuges facit? Si mutato proposito alter vterque ad alienā copulam trāsit, nunquid ob priorem sponsonem iuramento subnixam, secundæ fœderationis pactum scindetur? Considera, quia longè aliud est promittere, & aliud facere. Qui promittit, nondum facit: Qui ergo promittit se in vxorem ducturum aliquam, nondum eam duxit in vxorem: & quæ sponsonem se nupturam, nondum nupsit. Quomodo ergo coniuges appellari possunt, qui nondum contrahunt, sed in futuro contracturos iurando promittunt? Item, Si ex vi iuram